

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. Annaei Senecae Tragoediae

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Amstelodami, 1662

Actus primus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-770](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-770)

L. ANNÆI SENECÆ

* T R O A D E S.

DRAMATIS PERSONÆ.

HECUBA. CHORUS TROADUM. TALTHYBIUS. AGAMEMNON. CALCHAS. HELENA. PYRRHUS. ANDROMACHA. SENEX. ULYSSES. ASTYANAX. NUNCIUS. POLYXENA, Muta Persona.

ARGUMENTUM.

Græci, exciso jam Ilio, reditum in patriam cogitantes contrario vento detinebantur. Apparens noctu Achilles umbra solvere eos posse negat, nisi sibi debitum inferis mactata Polyxena, cujus nuptiarum prætenu interfectum est. Non fere Agamemnon sibi amatam Polyxenam mactari. Qua de re orto cum Pyrrho jurgio, interuenit consultus Calchas, qui omnino immolendam pronunciat, unaque necandum Astyanacta, quem à matre absconditum abducit Ulysses & de Scæa porta deficit. Polyxenam ab Helena auspice, ritu cultuque sponsa deductam ad patris tumulum Pyrrhus mactat.

ACTUS PRIMUS.

HECUBA.

Luget Hecuba patriæ, domus, suam ipsius calamitatem.

Quicumque regno fidit, & magna potens Dominatur aula, nec leues metuit deos, Anignationem, siue τὴν ἐπιτίμησιν, sequitur, Troadum vocat: forte Eutpidem securus. Hecuba ejusdem vix commune quicquam habet, nisi quod ejusdem πονηροῦς ἑστίν. Troicæ enim ambæ sunt, tam Hecuba quam Troades. Non ausim Græcam ullo modo, siue dispositionem spectes, siue πῶς, siue gravitatem & augustum pondus sententiarum, cum ista conferre. Etiam in Choris nosler vincit, quos ex paucis Græci verbis, & quæ sparsim leguntur, fecit alios & plane divinos. Heinsius.

* TROADES.] Inuictis argumentis demonstrarunt summi viri, Troadas, non Troada, hanc fabulam ab auctore inscriptam fuisse. Quibus hoc addimus, in optimo Florentino codice nunquam aliter appellari. Gronovius. TROAS] Falso Troada vocant hanc fabulam, quum Poeta Troadas inscripserit, exemplo Eutpidis. Et Chorus est Troadum. Scalig. Valerius Probus bis Senecæ Hecubam laudat, cum ex ista versus adducit. Rectius qui Troadas inscribunt. Certe princeps eruditionis Aristoteles, quo nemo melius hæc intellexit, cum parvam Iliada in portiones Tragicas parsetur, tam quæ Ilii expu-

rent

Verf. 2. Nec leues metuit deos.] Non sunt leues dii Senecæ iidem, qui Iuuenali faciles: nec leues quod aut mutans

Animumque rebus credulum lætis dedit;
 Me videat, & te, Troia. non unquam tulit
 Documenta Fors majora, quam fragili loco
 Starent superbi. columen eversum occidit
 Pollentis Asiae, cœlitum egregius labor.
 Ad cuius arma venit, & qui frigidum
 Septena Tanain ora pandentem bibit;
 Et qui renatum primus excipiens diem

10
Tepi-

rent factum aut mutare viderentur: nec denique qui ultra mortem nocere non possent. Claudianus lib. 2. in Ruf. *Definat elatis quisquam consilere rebus, Instabilesque deos & lubrica numina discat. Dii, fortuna. Dii leves fortuna inconstans & mutabilis.* Agamemnone: *perrumpet omne Servitium contemptor levium deorum.* Vnde Epicureum Senecam facit Scaliger. At hoc nomen *levis*, non potest tribui Deo de sententia Epicuri. Qui tranquillus, quietus, sepositus, se contentus, nulli negotio miscetur, cur dicatur *levis*? Sic autem ille stauēbat, quod aeternum beatumque sit, id nec habere ipsum negotii quidquam, nec exhibere alteri: & *Beatam vitam in animi securitate & in omnium vacatione munere consistere*: ut & apud Ciceronem lib. 1. de nat. deorum. Qua in re quæ potest esse *levitas*? Gronovius.

4. *Troia.*] Proprie regio, in qua Ilium urbs, à Troë dicta. Farnabius.

6. *Superbi.*] Nobiles, potentes: quorum commune vitium est *superbia*. Idem.

7. *Asia.*] Minoris, cui imperavit Priamus: & parti majoris, quæ orbis pars tertia. Idem. *Calitum.*] Infra vers. 476. Idem. Extruxerat quidem Ilus, sed Neptunus & Apollo mœnibus cinxerunt Ilium, testes Homerus, Euripides, Ovidius, Stаций, & reliqui, unde Typhiodorus vocat, *opus immortalium*, ἐργον ἀθάνατων; & Simmias, in securi, de turribus ejus agens, πύργων ἰεροῦ ὄκτων, *tertium a Diis adifi-*

catarum. Notandum tamen non omni ex parte illa mœnia à Diis extructa. nam cum fata stauissent (loquor ex mente ipsorum) Troiam dirui, & crederent inexpugnabilem factam, si mutos integros Dii edificarent; Aëaco partem laboris demandarunt. Pindarus auctor Olymp. 8. *Delrius.*

8. *Arma.*] Auxiliaria namque. Farnab. *Qui frigidum.*] Rhesus Thraciæ rex auxilio Troiæ venit. Idem.

9. *Septena.*] Ex persona mulieris imperitæ tribuitur Tanai, quod Isthri est: ut per septem ora in mare labatur. Idem. Quod Isthri est, mulier, cosinographiæ ignora, Tanai tribuit: in quo præclare Seneca decorum servavit. *Delrius.* Immo suum erravit errorem Seneca, qui similiter Isthram cum Tanai confundat lib. 6. nat. 4. cap. 7. Danubius Sarmaticos imperus cohibens, & Europam Asiamque disteminans. Gronovius.

10. *Et qui renatum prorsus.*] Placet hoc *Delrio*, & prorsus interpretatur *confestim*, ut apud Catonem: *cum Romam veniebant, prorsus devertēbantur pro hospitibus ad amicos suos.* Sed prorsus ibi est *recta*: nec aliud vult ille innominatus ei & infandus ad Festum. Excepta est cum plausu viti illustris conjectura, *promus*. Sed vetum est in Florentino & margine Vossiani: *renatum primus excipiens diem.* Herodotus Thalia: Τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, ἢ καὶ ἄλλοι ἀπὸ τῆς πλεονεξίας ἀπέθανον αἰσθησάμενοι τῆς ἀφροσύνης αὐτῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἰσθρί. Oedipo:

Tepidum rubenti Tigrin immiscet freto;
 Et quæ vagos vicina prospiciens Scythas
 Ripam catervis Ponticam viduis ferit.
 Excisa ferro est Pergamum. incubuit sibi.
 En alta muri decora congesti jacent
 Tectis adustis. regiam flammæ ambiunt;
 Omnisque late fumat Assaraci domus.
 Non prohibet avidas flamma victoris manus;
 Diripitur ardens Troia. nec cœlum patet

Undan-

Oedipo : *Aufus Eois equitare campis,
 Figere & mundo tua signa primo.* Mela
 lib. 1. cap. 2. *In ea primas accepimus
 hominum ab Oriente Indos, Seres &
 Scythas.* Gronovius. *Qui renatum*]
 Memnon Tithoni & Aurora filius ex
 Æthiopia, *vel ut alii, Syris*, Troiam
 venit, dux Perfarum, qui solem orien-
 tem prout adorabant. *Farnabius.*

11. *Tepidum*] in regione repenti.
Idem. Rubenti] Aurora seu Solis
 orientis rubore perfuso. alias, secundo
 hallucinabitur fœmina. Tigris enim
 in mare Persicum influit, non Ery-
 thræum, nisi ex personæ decoro di-
 cium malis, ut prius vers. 9. *Idem.*

12. *Quæ*] Penthesilea Amazonum
 regina. de quibus vide Hippol. v. 397.
Idem. Vagos] Herculi. Fur. vers. 532.
Idem.

13. *Viduis*] Hippol. v. 620. *Idem.*

14. *Excisa ferro est. Pergamum*]
 Merito rejecit Geuterus Pergamos : sed
 quod sensu jubente interpanxisse ait :
*viduis ferit, Excisa ferro est. Perga-
 mum* : probare non possum. Nihil est
 enim, quo in hac structura verborum
 referatur *Excisa*. Finitur omnino
 periodus & nova incipit post *ferit*.
 Dein coherent : *Excisa ferro est Per-
 gamum. incubuit sibi.* Hoc insolens vi-
 sum est hominibus, quibus & illa Ovi-
 dii lib. 14. *postquam alta cremata est
 Ilion, & Danaas paverunt Pergama
 flammæ.* & lib. 1. de arte : *Tunc cum
 erissu erat, defensa est Ilion armis.* Ita-

que hic fecerunt *Ilion*, ut illic Pergamos
 & Pergamus. Gronovius. *Pergamum*]
 Ab altitudine dicta, clarissima Troadis
 civitas, ipsum scilicet Ilium, de quo
 Martianus lib. 6. *ibi inter omnes Asiæ
 civitates, Pergamum clarissimum.* Alia Per-
 gamus, Attalicis regibus nobilitata, &
 inventione Pergameni, teste Plinio :
 aliud etiam Pergamum Ida promon-
 torium, de quo Strabo : *Servius etiam
 auctor est ipsas arces Troiæ, atque adeo
 alta loca omnia, Pergama olim voca-
 ta, ad quod alludens noster, subditio :*
En alta muri, &c. Delrius. Incubuit]
*In se magna ruunt. vel in cinerem ver-
 sum. Farnabius.*

15. *En alta muri decora*] Florent.
congesti jacent Tectis adusti. G. Fabri-
 cio ordo est, *muri congesti, alta decora,*
 ut Virgilio *Auræ trabes, decora alta
 parentum.* Immo *alta decora, muri con-
 gesti jacent*, accipio per hypallagen
adusti & jacent congesti. Ille excelsus
 & pinnis turribusque decorus & mi-
 nax murus jacet inconditus acervus,
 ædificiis in cinerem versis. Similiter si
 quis Florentinum prober : *Ilud altum
 & pulcherrimum muri opus jacet ad-
 ultum, ædificiis in rudera & informem
 acervum redactis.* Gronovius. *Alta*]
 Πύργος, ἐπιείχης, turres, pinnæ.
Farnabius.

17. *Assaraci*] Ilium, ubi regnavit
 Assatacus Ili filius. *Idem.*

19. *Diripitur*] Ex incendio pra-
 dam rapiunt. *Idem.*

20. Undan-

Undante fumo. nube ceu densa obsitus, 20
 Ater favillâ squallet Iliacâ dies.
 Stat avidus iræ victor, & lentum Ilium
 Metitur oculis, ac decem tandem ferus
 Ignoscit annis. horret afflictam quoque;
 Victamque quamvis videat, haud credit sibi 25
 Potuisse vinci. spolia populator rapit
 Dardania. prædam mille non capiunt rates.
 Testor deorum numen adversum mihi;
 Patriæque cineres; teque rectorem Phrygum,
 Quem Troia toto conditum regno tegit, 30
 Tuosque mânes, quò stetit stante Ilium;
 Et vos meorum liberum magni greges,
 Umbrae minores. quidquid adversi accidit,
 Quæcumque Phœbas ore lymphato furens,

Credi

20. Undante] Undatim ascendente. Farnabius.

22. Stat avidus ira victor;] Flor. ira, ut voluit & Daniel Heinſius. Oedipo: Avidamque populi pestis Oz ygii malum. Valerius Flaccus lib. 4. avidusque viri, &c. Irruit. Paulo aliter tamen avidus ira dicitur pro immoderate avideque ira uso. Gronovius. Lentum]: Ilium decennali bello tandem debellatum lustrans non indigne fert, si decem annos in civitate tan nobili & munita expugnanda absumperit. Farnabius.

27. Mille] Qui numerus classis quæ Troiam advenit. Agamemni. v. 169. Idem.

29. Patriæque] More veterum jurat Hecuba per quæ sibi gratissima. Idem. Teque] Priamum, in cujus ruina & regnum Troianum interiit. Idem.

31. Tuosque] O Hector. Idem. Quodque stetit ante Ilium;] Hic tamen ex amici sui libro Lipsiense exemplar, quod aliqui secutum se proficitur, correxit Delrius: & Gruterus bellam quoque vocat & dignam luce emendationem è Lipsii Ms. quo stetit stante

Ilium: cessi non addicerent auspicia librorum suorum antiquorum. Sed eis οὐκ ἔστιν ἐξ ἑστέων. Etruscus, qui totidem liceris. Gronovius. Quo stetit] Vide infra vers. 126. Farnabius.

32. Liberum magni greges,] Quibusdam L. aliis XVII. aliis XXII. Idem. Ὑπερβολικῶς. duntaxat enim vel septendecim, ut tradit Cicero 1. Tuscul. vel quatuordecim, ut Apollodorus lib. 3. vel viginti, ut Theocrit. Idill. 15. vel, teste Homero, viginti duos, Hecuba ex Priamo peperit: ceteri huic ex concubinis nati, simul omnes quinquaginta secundum Homerum, Virgilium, Dictyn, & Euripidem, aut quinquaginta quatuor, juxta Apollod. lib. 3. & Higinum in Fabulis cap. 90. ubi nomina recitent. Delrius.

33. Umbrae minores.] Gloria in primis & dignitate, quamvis & arate. Video enim non satis explicare interpretem. Gronovius.

34. Phœbas] Cassandra filia Priami, cui Phœbus amans vaticinandi peritiam dedit pollicita concubinum: promissis tamen non stanti donum auferre Deus cum non posset, fidem ademit,

Credi Deo vetante, prædixit mala,
Prior Hecuba vidi gravida, nec tacui metus,
Et vana vates ante Cassandram fui.

Non cautus ignes Ithacus, aut Ithaci comes
Nocturnus in vos sparlit, aut fallax Sinon.

Meus ignis iste est, facibus ardetis meis.

Sed quid ruinas urbis everfæ gemis

Vivax senectus? respice infelix ad hos

Luctus recentes. Troia jam vetus est malum.

Vidi execrandum regiæ cædis nefas,

Ipsalque ad aras majus admissum scelus.

Ajaxis armis: cum ferox sævâ manu

Coma reflectens regium torta caput,

Alto nefandum vulnere ferrum abdidit,

Quod penitus actum cum recepisset libens,

Ensis

trali coleretur, ab *epx* vel quod
mala arceat. *Idem*.

46. *Æacide armis*: Scilicet con-
jectura hic placuit, cum legeretur:

Æacide armis: quod verius respuit, ut
etiam admonuit Gruterus. Florent.

Æacis armis. Scribendum: *Ajaxis ar-*
mis. Cassandram in fano Minervæ stu-

pravit Ajax. Vnde illud Virgiliti: *Pal-*
lasne exuvie classem Argivum atque

ipsos potuit demergere ponto Vnius ob
noxam & furias Ajacis Oilei. Grande

nefas: sed majus, quam ad Minervæ
aram Ajax armatus edidit, ego meis

oculis patratum vidi ad aram Iovis
Hercei. Virgilius: *Primumque per aram*

Sanguine sedantem, quos ipse sacrava-
rat, ignes. Scelus ad aras majus, Ajacis

armis, id est, majus scelere, quod inter
arma ad aras patravit Ajax. De hoc ge-

nerere vide Observ. 4, 8. *Gronov. Cuius*
ferox sævâ manu. Sane *Et sævâ*. Hip-

polyto: *En ipudicum crine contorto*
caput læva reflexi. Et forte scripsit:

ferox læva manu. Nam illud alterum
toties infeliciter passim inculcarunt

male seduli, ut exempla illorum ti-
meam. *Idem*.

mit, ut vaticiniis suis nemo crederet.

Farnabius. Cassandram vaticinia habes
apud Lycophronem, nonnulla etiam

apud Ciceronem libro 1. de divinat.
Delirius.

36. *Prior*. Cum Paridem iterum ge-
staret, somniavit Hecuba se facem ar-
dentem parituram. *Farnabius*.

37. *Vana*. Inutilis & irrita, æque
ac Cassandra non credita. *Idem*.

38. *Ithacus*. Vlysses Ithacæ dux.
Idem. *Ithaci comes*. Diomedes, cui

Vlysses in calstroium Thracium explo-
ratione comes nocturnus. *Idem*.

39. *Fallax*. Cujus dolofo ministe-
rio receptus equus, laxatusque. *Idem*.

40. *Meus*. Somnio de Paride præ-
dictus modo vers. 36. *Idem*.

41. *Sed quid*. Sed quid ego anus
miserere longæva vetus malum gemo?
Idem.

44. *Via execrandum*. Hoc concit-
nit Euripidis versibus, quorum initium

est, *ὃς τ' Φυλακῆς Πείρου*. &c.
Delirius. *Regiæ cædis*. Priami à Pyr-
tho ad aras cæsi. *Farnabius*.

45. *Aras*. Iovis Hercei, quod in-
ter aulam & parietem in domus pene-

Ensis senili ficcus è jugulo rediit.

Placare quem non potuit à cæde effera

Mortalis ævi cardinem extremum premens?

Superique testes sceleris? & quondam sacrum

Regni jacentis? Ille tot regum parens

Caret sepulchro Priamus, & flamma indiget

Ardente Troia. non tamen superis fat est.

50

55

Domi-

50. *Ensis senili tinctus*] Vidit Lipsius hæc verba esse vana, & mentem fuisse: Priamum, cum Pyrrhi gladium animose recepisset, tamen emisisse illum sanguine vix tinctum: itaque conjecit, *intinctus*, vel *haud tinctus*. Ea aura projicitur & amicus ejus, castigans, *senili vix tinctus*: sed castigandus ipse ob metrum violatum. Mirum vero Scaligerum & Gruterum vulgatum contra Lipsium propugnare. Ille ait non hoc velle Senecam, parum aut multum sanguine maduisse Pyrrhi gladium, sed impressum jugulo & è jugulo eductum fuisse, Priamum jugulatum. Apagæ tam ineptam garrulitatem, sed impressum jugulo Priami est & è jugulo ejus eductus: id est, Priamus est jugulatus. Quis unquam factus ita scripsit? Gruterus sensum Lipsii retinet, sed captat vocem *tinctus*, quasi sic illud vix tinctus, vel tamen tinctus, quippe quod non sanguinea unda evomeretur, atque adeo ferum una expelleret. Sed si posset ita accipi, cur in Agamemnone: *vidi, vidi senis in jugulo Telum Pyrrhi vix exiguo sanguine tincti*. Tolle *vix exiguo*: non remanebit idem sensus. Qui tamen omnino & hic necessarius. Ovidius lib. 7. *Amonio marcentia vultura cultro fodit, & exiguo maculavit sanguine ferrum*. Lib. 13. *Exiguamque senis Priami Iovis ara cruorem combiberat*. Lucanus lib. 2. *parvum sed fessa senectus sanguinis effudit jugulo*. Apud Statium in furore Lemniadum dicitur Alcimedæ tulisse, *patris vultus & egentem sanguinis ense*. Itaque aut Lipsio subscribendum aut legendum putabam: se-

nili tinctus haud jugulo. Sed omnium laborem levat Etruscus, qui clare: *Ensis senili ficcus è jugulo redit*. Vides hominem ignarum frequentis illius veterum sensus in senum cæde describenda subjecisse *tinctus*. Nam *ficcus* incurvens. Statius 8. Thebaid. *erat medius campis etiamnum cuspide sicca Arripotens*. Claudian. lib. 2. de laud. Scilic. *ut ferum Marte cruentum, Siccum pace premas*. Gronovius.

51. *Placare quem non*] Referunt ad Ensem aut ad Pyrrhum. Immo *Quem* tandem omnium hominum? nam animandum interrogazione: *Quem alium*, ut à cæde temperaret, non pressisset & mitigasset ultima & jam per se dissolvens hominem senectus: & presentes dii? & penetrale regni, utcumque proftrati? *Idem. Quem*] Ensem, seu Pyrrhum. Farnabius.

52. *Mortalis*] In extremo jam senio. *Idem*.

53. *Superique*] Ad aras stantes, ubi cælus est Priamus. *Idem. Sacrum*] Sacrarium, ara *est ejus*, vel *est ejus* *Διός*, ad quam inaugurandi reges aspicabantur. Agamemn. v. 8. *Idem*.

54. *Regum*] Nobilium juvenum. supra vers. 32. *Idem*.

55. *Caret sepulchro*] Proprium sepulcrum Priamus non habuit, sed truncus ejus, cum aliquandiu in litore abjectus jacuisset, tandem Hectoris sepulchro illatus. *Delrius. Flamma*] Non habet, qui ipsi rogum extuat. *Priamumque in litore truncum*. Cui non Troia rogus. Farnabius.

56. *Non tamen superis fat est*.] Sic quidem & Flor. *Quasi dicat, nondum*

exsa-

Dominum, ecce, Priami nuribus & natis legens

Sortitur urna. præda quem vilis sequar?

Hic Hæctoris conjugia despondet tibi;

Hic optat Heleni conjugem; hic Antenoris;

Nec deest tuos, Cassandra, qui thalamos petat.

Mea fors timetur. sola sum Danais metus.

Lamenta cessant? turba, captivæ, mea,

Ferite palmis pectora, & planctus date,

Et iusta Troiæ facite. jamdudum sonet

Fatalis Ide judicis diri domus.

60

65

exfatiati sunt dii pœnis nostris: adhuc aliquid indignitatis & calamitatis minantur. Neque ineptum tamen, quod vulgabatur olim, & in omnibus, quos vidit, invenisse testatur Fabricius: *non tamen, superi, sat est.* Sic & Heinſianus, cui adscripta explicatio: *ò dii.* Et sic solent mitantes. Catullus: *Dii magni, horribilem & sacrum libellum.* Ovidius in epistola Leandri: *Oscula, dii magni, trans mare digna peti.* Gronovius

57. *Dominum.*] Sed & fortibus in unam missis dividimur, ego cum filia-bus & nuribus inter Græcos nobis futuros dominos. infra vers. 972. Farn.

58. *Sortitur urna.*] Sortes Græcorum erant calculi, vel ex humo ficti globuli, mitreñium nomina inscripti; qui in unam mittebantur, & versabantur doli vitandi gratiâ; ut, cujus primum fors exibat, commodi vel pe-

riculi primas ferret, ut docuit Brodæus lib. 3. Miscellan. cap. 25. *Delr. Vilis*] Quia vetula. *Lata cum pubes edera vi-venti Gaudeat pulla magis atque myrta.* Farnabius.

59. *Hic Hæctoris*] Aliquis, sc. Pyrrhus sibi optat seu promittit Andromachen. *Idem.*

60. *Conjugem;*] Priorem. nam Pyrrho Andromache, Heleno cæso, nupsit. *Idem. Antenoris;*] Theano. *Id.*

65. *Ferite.*] Pro more lugentium. Vide Chorum seq. *Idem.*

66. *Fatalis*] Paridis, qui in Ida seu Antandro monte Ida vicino Veneri tanquam pulchriori aureum adjudicavit malum, cujus judicii mercedem favente Venere Helenam rapuit, quam repetentes Græci Troiam vastarunt. *Item. Diri*] Proprie, quasi deorum ira ad sententiam illam ferendam electi. *Idem.*

* CHORUS TROADUM. HECUBA.

Chorus Iliadum cum Hecuba excidium patriæ, Hæctoris & Priami mortem lugentium.

Chor. Non rude vulgus, lacrimisque novum

Lugere jubes. hoc continuis

Egimus annis, ex quo tetigit

Phry-

* CHORUS MULIERUM.] Florent. CHORVS TROADVM. Gronovius.

67. *Non rude*] Non ineptum lugendi. Mox vers. 81. Farnabius.

Aa 2

70. Phry-

Phrygius Graias hospes Amyclas, 70
 Secuitque fretum pinus matri
 Sacra Cybellæ.
 Decies nivibus canuit Ide,
 Ide nostris nudata rogis;
 Et Sigeis trepidus campis 75
 Decumas secuit messor aristas;
 Ut nulla dies mœrore caret,
 Sed nova fletus causa ministrat.
 Ito ad planctus,
 Miseramque leva, regina, manum. 80
 Vulgus dominam vile sequemur.
 Non indociles lugere fumus.
 Hęc. Fidæ casus nostri comites,
 Solvite crinem. per colla fluant
 Mœsta capilli tepido Troiæ 85
 Pulvere turpes. paret exertos

Turba

70. *Phrygius*] Talis ab armiferis
Priamius hospes Amyclis, &c. Farnab.
Amyclas,] Urbem Laconicæ. *Graias,*
 ad distinctionem Amyclarum, quæ in
 Campania. *Idem.*

71. *Pinus*] Navis è pinu cæsa in
 Ida Cybellæ sacra. *Idem.*

73. *Decies*] Per decem hyemes.
Idem.

74. *Nudata*] Spoliata arboribus ad
 comburenda interfectorum è nostris
 cadavera. *Idem.*

75. *Sigeis*] Troianis, à Sigeo Troiæ
 promontorio. *Idem.* *Trepidus*] Ne
 apprehenderetur à prædatore hoste.
Idem.

76. *Decies secuit*] Flor. *Decumas
 secuit.* Sic Oedipo: *Sed tempus adde.*
 Ioc. *Decima jam metitur seges.* Mox
 scribo, Ito. non Ite. Gronovius.

80. *Miseramque*] Tuque ô Regina
 præito nobis, & more præficæ elevata
 manu modum luctus, & planctus signo
 dato, nos lugendi dociles sequemur.
Farnabius.

84. *Solvite*] Præscribit Hecuba lu-
 ctus formulam sumptam ex Euripidis
 Troade, nec dissimilem illius Lucani,
 lib. 2. *quarum una mœdentes Scissa ge-
 nas planctu liventes atra lacertos, Nunc,
 ait, ô misera contundite pectora matres,
 Nunc laniate cornas, &c.* Lugentes
 enim mulieres solummodo nodo crinem
 adsperebant, vestimenta lacerabant,
 pectora & humeros nudata unguibus,
 pugnis, palmis, in se ferventes ejula-
 bant: solo insuper affligebant pectora
 humum crinibus verrentes, *ταῖς ὑβ-
 ραῖς τῆς κεφαλῆς ἐσπῶν ἐδὲ τὸν κατὰ ὄμ-
 οτον.* *Idem.*

86. *Tepido Pulvere*] Cinere non-
 dum frige facta, ex recenti Ilii incendi-
 o. sic enim mox Chorus: *Sparstique
 cinis fervidus ora.* Mos vetustissimi-
 mus in Ictu & fumeribus caput cinere
 conspergendi, ut passim in factis lite-
 ris: & apud Eurip. in Hecuba & Sup-
 plicib. Homerum Iliad. ↓. Smyrnaeum
 libro 7. Nonnum Dionys. libro 46.
Delrius.

87. *Veste*]

Turba lacertos. veste remissa
 Subfringe sinus, uteroque tenus
 Pateant artus. cui conjugio
 Pectora velas captive pudor? 90
 Cingat tunicas palla solutas.
 Vacet ad crebri verbera planctus
 Furibunda manus. placet hic habitus,
 Placet. agnosco Troada turbam.
 Iterum luctus redeunt veteres. 95
 Solitum flendi vincite morem.
 Hecora fleamus.
 Chor. Solvimus omnes
 Lacerum multo funere crinem.
 Coma demissa est libera nodo; 100
 Sparsitque cinis fervidus ora.
 Hec. Complete manus. hoc ex Troia
 Sumpsisse licet. cadat ex humeris
 Vestis apertis; imumque tegat
 Suffulta latus. jam nuda vocant 105

Pecto-

87. *Veste*] Chorda seu fascia demissas vestes sub utero necebant, ne deciderent. *Farnabius*.

89. *Cui conjugio*] *Procatalepsis*. neque enim amplius conjugibus velaudamus. cui autem domino servemus pudorem captivæ? *Idem*.

100. *Coma demissa est libera nodo;*] *Comelinus* & *Gruterus demissa*, *Scaliger demissa*. Recte hoc: aut certe *dimisso*. *Gronovius*.

101. *Fervidus*] *Ex Troia ardente*. *Farn*.

102. *Complete*] *Cinere*. *Idem*. *Hoc ex Troia*] *Ex omni Troia opibusque quondam Troianis hoc sumpsisse licet. quod dicens tollit cineris manipulum*. *Id.* *Habitus illarum ergo hic fuit. primum cinem nodo solvebant, & cinere aspergebant: tum pectus nudabant & humeros: & vestem non manu, sed chorda vel fascia aliqua supra uterum necebant, ne decideret, ne patres fierent*

quæ natura operuit: sic utero tenus nudæ, ejulabant, & unguibus, palmis, pugnis, in se ipsas sevebant. *Delvius*.

103. *Cadat ex humeris*] *Libet optimus, Cadit: & imumque tegit. non utrumque tegat*. *Suspicio* hac verba esse *Choti*, non *Hecubæ*. *Illajam ante imperaverat, ut cinem solverent cineribusque aspergerent, ut veste pectora nudarent. Ad prius respondent Iliades vers. 98. Solvimus crinem, &c. ubi mentione cineris facta interloquitur Hecuba: Complete manus. hoc ex Troia sumpsisse licet.* *Pergunt Iliades exsequi imperata priora, & vestem deducunt dicuntque simul: Cadit ex humeris Vestis apertis, imumque tegit Suffulta latus. Rursus Hecuba. Jam nuda vocant, &c. Nihil commodius. Imum latus suffulta est utero tenus substricta.* *Gronovius*.

105. *Suffulta*] *Suffibulata. palla*

Aa 3 seu

Pectora dextras. nunc nunc vires
Exprome dolor tuas.

Rhœtea sonent littora planctu.
Habitanque cavis montibus Echo
Non, ut solita est, extrema brevis

110

Verba remittat: totos reddat
Troiaë gemitus. audiat omnis
Pontus, & æther. sævite manus,
Pulsu vasto tundite pectus.

Non sum solito contenta sono.
Hæctora flemus.

115

Chor. Tibi nostra ferit dextra lacertos,
Humerosque ferit tibi sanguineos.

Tibi nostra caput dextera pulsat.
Tibi maternis ubera palmis

120

Laniata jacent. fluit, & multo
Sanguine manat, quamcunque tuo
Funere feci, rupta cicatrix,

Columnen patriæ, mora fatorum.
Tu præsidium Phrygibus fessis,

125

Tu murus eras; humerisque tuis
Stetit illa decem fulta per annos:

Tecum

seu fascia substructa. *Farnabium. Vocant*] Ad planctus & verbera. *Idem.*

108. *Rhœtea*] Rhœteum promontorium est Troiaë. *Idem.*

109. *Echo*] Πῆχυντος ἡχώ πο-
109. soni per medium delati & in corpus obstantis incidentis repercussi reflexio. *Idem.*

117. *Tibi*] O Hæctor. *Idem.*

118. *Sanguineos.*] Humano autem sanguine placati defunctorum animas credebant. atque hinc non præficæ modo sed & postea gladiatores in funeribus conducti. *Idem.*

122. *Sanguine*] Novis plagis rupta recrudescebat. *Idem.*

124. *Columnen*] Hæctor enim, ma-

nus, murus, turris, columna & propugnaculum Troiaë poëtis decantatus. *Idem.*

124. *Mora*] Decimum quædistulit Hæctor in annum: namque ademptus Hæctor Tradidit fessis leviora tolli Pergama Graiis. *Idem.*

126. *Tu murus eras;*] In uno eorum epigrammatum, qui Maronis operibus solent subjuangi, legitur: *Defensor patriæ, juvenum fortissimus Hæctor, Qui murus miseris civibus alter erat, Occubuit telo violenti victus Achillis; Occubuisse simul spesque salusque Phrygum.* auctor est Higynus Achillem, cum Hæctorem raptaret, exclamasse, *Expugnavi Troiam. Delirus.*

128. *Te*

Tecum cecidit. summusque dies
Hectoris idem patriæque fuit.

Hec. Vertite planctus. Priamo vestros 130

Fundite fletus. satis Hector habet.

Chor. Accipe rector Phrygiæ planctus:

Accipe fletus, his capte senex.

Nil Troia semel te rege tulit.

Bis pulsata Dardana Graio 135

Mœnia ferro; bisque pharetras

Passa Herculeas. post elatos

Hecubæ partus, regumque gregem,

Postrema pater funera cludis;

Magnoque Jovi victima cæsus 140

Sigea premis littora truncus.

Hec. Alio lacrimas flectite vestras.

Non est Priami miseranda mei

Mors, Iliades. Felix Priamus

Dicite cunctæ. liber Manes 145

Vadit ad imos: nec feret unquam

Victa

128. Tecum] Hectoris hic sumulus
cum quo sua Troia sepulta est: Condu-
tur pariter qui periire simul. Farnab.

130. Priamo] Prius Podarces vo-
cabatur, sed quia ab Hesionâ sorore,
dato Herculi, in lytrum, aureo flami-
meo, redemptus, & in libertatem re-
stitutus fuit, Priamus nominari cœpit.
Apoll. lib. 2. Bibl. Bis autem captus,
semel ab Hercule, & iterum auspiciis
Atridarum. Delrius.

134. Nil Troia] Sed bis expugna-
tate: prius regis filio, nunc rege. Far-
nabius.

135. Bis pulsata] Semel ab Hercu-
le perfidiam Laomedontis ulto, cui
promiserat rex 30. equos propter ser-
vatam à marino monstro filiam He-
lionem: de nunc jam ab Attidis. Idem.

136. Bisque] Fatale enim erat
Troiam non posse secundo capri sine
Herculis sagittis. ipse Hercul. in So-
phoc. Philoctetes τὸ δὲ πρῶτον τῶν

ἑμοῦ. Αὐτῶν ἡρώων τῶν τοῖς ἀλόνει.
Philoctetes itaque solus Herculis sagit-
tis uti sciens ad secundum bellum
Trojanum ductus est. Idem.

137. Elatos] Filios ad sepelituram
elatos.

138. Regumque regos,] Scribecum
Flor. regumque gregem. nempe ex pro-
ximo. elatum. Supra: Et vos meorum
liberum magni greges. Infra: Lassabar
in tot oscula, & totum gregem Dividere
matrem. Gronovius. Regumque] Re-
gis filiorum. Farnabius.

140. Magnoque] Ad aram enim
Iovis Hercii cæsus. Idem.

141. Premis] Imitatur poetâ illud
2. Æneid. Iacet ingens litore truncus.
Vbi Virgil. non tam rei veritatem se-
cutus est, cum Priamus tantum con-
fossus fuerit, quam ad Pompei casum
allusit. Idem.

144. Felix] Præ nobis. ille enim
liber, nos captæ. Idem.

Tecum
In uno
Macomio
Dign
Hecubæ
liber alter ex
victus ab
salusque
us Achille
, exclamans
128. 78

Victa Graium cervice jugum.
 Non ille duos vidit Atridas,
 Nec fallacem cernit Ulysssem.
 Non Argolici præda triumphi
 Subjecta feret colla trophæis.
 Non assuetas ad sceptræ manus

150

Post

148. *Non ille duos vidit Atridas,*] Cicero lib. 3. de oratore: *si tamen rei-publicæ casus consecuti sunt, ut mihi non erepta L. Crasso à diis immortalibus vita, sed donata mors esse videatur. Non vidit flagrantem bello Italiam, non ardentem invidia senatum, non scelere nefarii principes civitatis reos, non luctum filia, non exsilium generi, &c.* Livius lib. 26. *cruciatus contumeliæque, quas sperat hostis, effugere morte præterquam honesta, etiam leni possura. Non videbo Ap. Claudium & Q. Fulvium, victoriâ insolenti subnixos, neque vincibus per urbem Romanam triumphis spectaculum trahar, &c. nec divi incensidique patriam videbo.* Tacitus in

vita Agricola: *Potest videri etiam beatus, incolumi dignitate, flore fama, salvis affectibus & amicitii futura effugisse. Non vidit Agricola obsessam curiam, & clausum armis senatum, &c.* Gronovius.

151. *Subjecta feret colla trophæis.*] Triumphis, interpretantur, quia trophæa sunt proptie spolia eo in loco erecta, quo hostes terga verterint. Immo vere & simpliciter trophæis: nempe illis, quæ in triumphis pompa ferebantur. Sed loquitur Seneca, quasi in persona vivorum, qui triumphabantur, fieret, quod fiebat in illorum imaginibus trophæo suppositis. Instar habes in nummis antiquis. Duos tantummodo apponam.

En ferentem colla subjecta trophæo: en post terga manus dantem. Alludit eodem Silius in triumpho Scipionis Africani: *Ante Syphax feretro residens capiti vâ premebat lumina & auratæ serabant colla catenæ.* Itaque intellige:

Non videbit statui de se trophæum; vel inter triumphis fercula se portari instar trophæi cum sua imagine sedentis supplicis & nudi & alligati. Gronovius.

152. *Non assuetas*] Non dabit post terga manus sceptro assuetas. Farnab.

Post terga dabit; currusque sequens

Agamemnonios, aurea dextrâ

Vincula gestans; lætis fiet

155

Pompa Mycenis. *Chor. Felix Priamus*

Dicimus omnes. secum excedens

Sua regna tulit. nunc Elyfii

Nemoris tutis errat in umbris,

Interque pius felix animas

160

Hectora quærit. *Felix Priamus!*

Felix, quisquis bello moriens

Omnia secum consumpta videt!

153. *Currusque*] Catenis vinciti ducebantur in triumpho captivi post vel ante currum victoris: reges vinciti aureis manicis. Namque pro conditione personarum injicere solebant catenas, ferreas, argenteas, aureas. aureis compedibus vincitum à suis Darium scribit Curtius. Idem de Cresfo refert Ausonius. Et de Zenobia ab Aureliano capta, Treb. Pollio. de Artuafide Armenia rege ab Antonio capto, Paterculus. Argenteis vincitum Artaxem à Sa-

pore captum tradit Am. Marcellinus. *Farnabius.*

156. *Mycenis.*] Urbi Agamemnonia. *Idem. Felix*] Qui à malis discessit. *Idem.*

158. *Elyfii*] Troad. versu 942. *Idem.*

163. *Omnia secum consumpta videt!*] Facile credo gregales codices hoc tenere. At optimus habet Lipsianum: *consumpta tulit.* Ut paullo ante: *secum excedens sua regna tulit.* Gronovius.

ACTUS SECUNDUS.

TALTHYBIUS. CHORUS TROADUM.

Narrat Talhybius apparuisse Achillis umbram, exprobrataque Græcis ingratitude, postulasse, ut Polyxena, cujus nuptiarum prætextu ipse interfectus est, ad tumultum suum pro inferis mactaretur, alias Græcos non habituros ventum ad reditum.

Talhb. **Q**uam longa Danais semper in portu mora,
Seu petere bellum, petere seu patriam volunt.

165

Chor. Quæ causa ratibus faciat & Danais moram,

Effare;

164. *Quam longa Danais*] Flor. *Olonga.* Gronovius.

165. *Seu*] Græcorum classi ex Aulide portu Bœotia soluta: Diana ob cervam suam ab Agamemnone caesam

irata negavit ventum, quem oraculi monitu Agamemnon filia sua Iphigenia redemit. *Sanguine placastis ventos & virgine casa.* Farnabius. *Petere*] Ut nunc. *Idem.*

A a 5

169. *Sum-*